

Morpurgi,

potomci mariborskih Judov

Marjetka Bedrač in Andrea Morpurgo

Marjetka Bedrač in Andrea Morpurgo

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

930.85(497.4Maribor)

BEDRAČ, Marjetka

Morpurgi, potomci mariborskih Judov / Marjetka Bedrač in
Andrea Morpurgo. - Maribor : Center judovske kulturne dediščine
Sinagoga, 2018

150 izv.

ISBN 978-961-94143-5-4

1. Morpurgo, Andrea

COBISS.SI-ID 94527233

Kazalo

Spremna beseda	5
Marjetka Bedrač	
Maribor in njegovi Judje	9
Marjetka Bedrač	
Dolga zgodovina rodbine Morpurgo	23
Andrea Morpurgo	
Biografije	34
Imensko kazalo	58

Spremna beseda

Ko je Zlata Vokač Medic leta 1985 izdala zgodovinsko-fiktivni roman *Marpurgi*, je z njim še posebej v lokalni skupnosti obudila spomin na nekdanj uspešno judovsko skupnost – skupnost, ki je s svojim življenjem in delovanjem pomembno zaznamovala srednjeveški Maribor. Spomin na Jude in njihovo četrt sicer nikoli ni bil povsem izbrisan iz mestne vedute, saj se je ohranjal tako v poimenovanju ulice, tj. *Židovska ulica*, kot tudi v napisu *Mariborska sinagoga*, nameščenem na fasadi nekdanje judovske molilnice, kljub temu pa je bil v zgodovinski in kolektivni zavesti mesta precej prikrit, pozabljen in le malo poznan.

Minilo je nekaj let, preden se je začela temeljita rekonstrukcija nekdanje sinagoge – ne pozabimo, mariborska sinagoga je edina ohranjena srednjeveška sinagoga v Sloveniji in obenem ena najstarejših med vsemi ohranjenimi sinagogami v Srednji Evropi! –, sočasno pa je začelo naraščati tudi zanimanje strokovne javnosti za zgodovino mariborske judovske skupnosti in Judov na Slovenskem sploh. Prav ta strokovna javnost je s svojimi raziskovalnimi izsledki pomagala sooblikovati temelje za revitalizacijo mariborske sinagoge kot enega najpomembnejših ostankov judovske dediščine na slovenskih tleh.

Danes je védenje o judovski zgodovini Maribora in Slovenije tako v strokovni kot tudi splošni javnosti zagotovo boljše, kot je bilo pred nekaj desetletji. K temu je nenazadnje s kontinuiranim delom na področju zbiranja, dokumentiranja, proučevanja in interpretiranja judovske kulturne dediščine pomembno prispeval v nekdanji sinagogi delujoči center judovske kulturne dediščine. Navkljub vsemu opravljenemu delu pa nekatera poglavja judovske zgodovine na območju Mestne občine Maribor in širše še niso dokončno raziskana; tako tudi še vedno nimamo izoblikovane popolne slike ne o življenju Judov v srednjeveškem Mariboru ne o njihovem življenju v krajih, v katerih so se naselili po odhodu iz Maribora.

Ob 520. obletnici izгона Judov s Štajerske in s tem iz Maribora, ki smo jo obeležili v letih 2016 in 2017, smo se s projektom *Po poteh mariborskih Judov*

na eni strani želeli pokloniti spominu na nekdanje judovske someščane in njihove še živeče potomce (vsaj) simbolično povabiti k vrnitvi v domači kraj njihovih prednikov, na drugi strani pa svojemu delu dati nov, svež raziskovalni impulz. Projekt je bil prvotno zasnovan kot dvoletni projekt in je temeljil na treh osrednjih programih: organizaciji gostovanja razstave Muzeja mesta Splita *Vid Morpurgo in njegov čas*, izvedbi mednarodne strokovne konference *Judje v Mariboru in na Štajerskem v srednjem veku* in pripravi lastne potujoče razstave *Morpurgi, potomci mariborskih Judov*. Vse tri programe smo v načrtovanem času uspešno izvedli, med izvajanjem projekta pa se je sicer potrdilo, da v tem relativno kratkem času vendarle še ne bo mogoče povedati celotne zgodbe o mariborskih Judih. Na srečo smo to dejstvo prepoznali dovolj zgodaj in ob izvedenih programih zasnovali tudi nastavke za prihodnje programe, s katerimi bomo v naslednjih letih postopoma odkrivali kulturno in zgodovinsko izročilo mariborske judovske skupnosti.

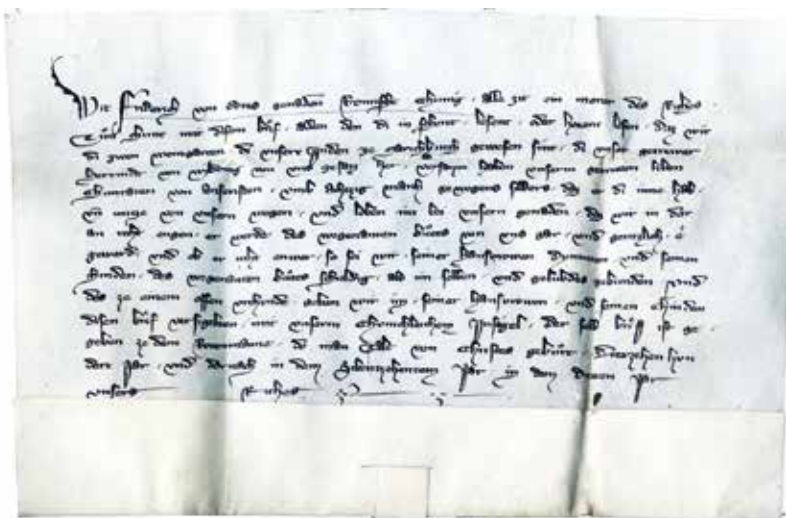
S pričujočo publikacijo pospremljamo potujočo razstavo *Morpurgi, potomci mariborskih Judov*. V njej podajamo splošen vpogled v zgodovino judovske skupnosti v srednjeveškem Mariboru in pišemo o odhodu njenih pripadnikov iz mesta ob koncu 15. stoletja, obenem pa skušamo rekonstruirati poti zlasti tistih mariborskih Judov in njihovih potomcev, ki so v krajih, v katerih so se naselili, pozneje prevzeli družinske priimke bodisi Marpurg(er)/Marburg(er) bodisi Morpurgo. Priimek Morpurgo je bil med vsemi temi priimki daleč najbolj razširjen, zato smo poseben del razstave namenili predstavitvi posameznih članov družin Morpurgo (od tod tudi naslov razstave), s selektivnim izborom pa smo želeli nakazati predvsem na širok razpon gospodarskega, političnega, kulturnega in umetniškega udejstvovanja in delovanja, s katerima so Morpurgi pomembno prispevali h gospodarsko-kulturnemu razvoju v svojih okoljih.

Štejem si v posebno čast, da se nam je pri pripravi te razstave in izvedbi projekta nasploh uspelo povezati z nekaterimi zgoraj omenjenimi potomci mariborskih Judov. Ob tem se želim posebej zahvaliti Andrei Morpurgu in Petru Morpurgu, ki sta z nami delila pomembne in dragocene podatke o svojem družinskem izročilu.

Kot omenjeno, bomo projekt *Po poteh mariborskih Judov* nadaljevali tudi v prihodnjih letih: opravili bomo dodatne in še bolj poglobljene raziskave, izsledke teh raziskav pa bomo javnosti predstavili z novimi programi in aktivnostmi, vključno z razstavami, ki bodo v nadaljevanjih osredotočene zlasti na predstavitve posameznih vej družin Morpurgo in Marpurger.

In naj vam ob tem zaupam še eno skrivnost, ki se je razkrila v času trajanja našega projekta: vse kaže, da živijo potomci Morpurgov danes tudi v Mariboru.

Marjetka Bedrač,
avtorica projekta *Po poteh mariborskih Judov* in soavtorica razstave *Morpurgi, potomci mariborskih Judov*

1 Ohranjena listina iz leta 1317 je trden dokaz o prisotnosti Judov v Mariboru. V njej je kralj Friderik Lepi Konradu Aufensteinskemu zastavil dva vinograda, last svojih mariborskih Judov – »*unserr Juden ze Marichburch*«. (Zastavna listina, [22. 6. – 14. 7.] 1317, Rottenmann, Österreichisches Staatsarchiv: Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA), AT-OeStA/HHStA AUR 1317 [VI 22 – VII 14])

Maribor in njegovi Judje

Marjetka Bedrač

V Mariboru, danes drugem največjem mestu Slovenije, je v poznem srednjem veku živela relativno številčna in pomembna judovska skupnost. Marpurch, Marpurg ali Marburg, kot se je mesto nekoč imenovalo, je tedaj spadal k vojvodini Štajerski. Ta je skupaj z vojvodinama Koroško in Kranjsko ter Avstrijskim primorjem sestavljala tako imenovane notranje-avstrijske dežele, ki so bile del habsburškega ozemlja.

Posamezni Judje so se v Maribor začeli priseljevali najbrž že v 13. stoletju, z gotovostjo pa lahko stalno judovsko naselitev v mestu spremljamo od leta 1317 naprej. Mariborski Judje so se naselili večinoma v posebni četrti v jugovzhodnem delu mesta. Središče četrti je bilo v današnji Židovski ulici (kot *Juden gassen* je bila prvič omenjena leta 1493). Tam je na majhnem trgu stala sinagoga (kot *Judensbul* prvič omenjena leta 1354), pod njo pa obredno kopališče. Judovsko pokopališče, ki ga v pisnih virih prvič zasledimo leta 1367 (*Juden freydthoff*), je stalo zunaj mesta. Od leta 1358 naprej so v pisnih virih omenjana tudi judovska vrata (*Judentor*, *Juden türrl*).

Na osnovi ohranjenih virov lahko sledimo tudi vrsti mariborskih rabinov in judovskih mojstrov. Med njimi je zavzemal posebno mesto rabin Izrael/Iserlajn bar Petahja (ok. 1390–1460), ki je bil v Mariboru prisoten v drugi četrtini 15. stoletja. Rabin Iserlajn je bil zaradi svoje učenosti in razgledanosti izjemno spoštovan ter je bil ena največjih rabinskih avtoritet 15. stoletja v avstrijskih deželah sploh.

Poglavitna gospodarska dejavnost mariborskih Judov je bila posojanje denarja, ukvarjali pa so se tudi s trgovino, še posebej z vinom, ki je bila prav tako dobičkonosna in pomembna dejavnost. V 13. in zlasti 14. stoletju kristjani zaradi cerkvene prepovedi niso smeli posojati denarja za obresti, zato so bili glavni nosilci posojilnih poslov v 14. stoletju prav Judje. Pri njih so si denar izposojali vsi družbeni stanovi; med njihovimi največjimi dolžniki najdemo v tem obdobju precej plemičev, višjo duhovščino in bogate samostane.

2 Večina Judov je v Mariboru živela zgoščeno v jugovzhodnem delu mesta, v tako imenovani judovski četrti. Judje so morda imeli hiše tudi v drugih mestnih predelih, nekaj hiš v judovski četrti pa je bilo v lasti kristjanov. Na veduti Maribora iz leta 1681 je barvno označen okvirni obseg nekdanje judovske četrti. (Neznani slikar, Votivna slika z upodobitvijo Maribora, 1681, olje na platnu, izrez, Pokrajinski muzej Maribor, inv. št. N. 65)

3 Ob delno ohranjeni Židovski ulici, tj. osrednji ulici nekdanje judovske četrti, se je v Mariboru vse do današnjih dni ohranila tudi sinagoga. Ta je bila versko, duhovno in družabno središče mariborskih Judov, v drugi četrtini 15. stoletja pa je služila celo kot občasni sedež vrhovnega rabinata za Štajersko, Koroško in Kranjsko. Zračni posnetek s pogledom na ohranjeni del nekdanje judovske četrti v Mariboru (Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor, foto Branimir Ritonja, 2009).

4 Jud Muš (*Musch*), vnuk Iserlajna (*Ysserlein*) iz Maribora, potrjuje, da so bili vsi dolgovi grofov Celjskih poravnani. Na listini sta pečata mariborskega judovskega sodnika Majnharda Praunspergerja in mariborskega mestnega sodnika Matije Küniga, pripisan pa je tudi zapis v hebrejščini. Listina je zgovoren dokaz o poslovnih vezeh med Judi in bogatimi plemiškimi družinami. (Potrdilo o poplačilu dolgov, 15. 8. 1384, Arhiv Republike Slovenije (ARS), SI AS 1063, Zbirka listin, št. 4343)

5 S posojanjem in prodajo nepremičnin so se ukvarjale tudi Judinje. Judinja Schönhilt, vdova po Jozui (*Jöslin*) iz Maribora, je Nikolaju (*Niclan*), Paltramovemu bratu iz Maribora, in vsem njegovim dedičem za pet zlatnikov prodala domec pred Gornjimi vrati. Na listini je pečat mariborskega judovskega sodnika Viljema (*Wilbalm*). (Kupoprodajna pogodba, 9. 6. 1359, Pokrajinski arhiv Maribor (PAM), Zbirka listin 1246–1869, št. 24)

6 Cesar Friderik III., oče kralja oziroma cesarja Maksimiljana I., se je zahtevam po izgonu Judov upiral. Kljub temu je s sprejetjem številnih prepovedi Judom precej omejil njihovo gospodarsko udejstvovanje. Kot kralj Friderik IV. je leta 1445 Judom na Štajerskem tako na primer prepovedal trgovati z beneškim blagom, suknom, tkaninami, železom in vinom. (Potrdilo o privilegijih, 6. 11. 1445, Dunaj, Steiermärkisches Landesarchiv (StLA), AUR 5993 V)

Proti koncu 14. stoletja sta se vloga in položaj Judov v posojilnih poslih postopoma spreminjala. S to dejavnostjo so se vse bolj ukvarjali tudi kristjani, ti pa so bili Judom vse močnejši konkurenti tudi v trgovskih dejavnostih. V 15. stoletju so si pri Judih denar izposojali večinoma le še manj premožni sloji prebivalstva. Gospodarska moč Judov je začela upadati, s tem pa tudi naklonjenost in zaščita vladarjev in deželnih gospodov, ki v poslih z Judi niso več prepoznavali finančno-ekonomskega interesa.

V spremenjenih gospodarskih okoliščinah, ki so jih dodatno poslabševali vojni spopadi in pustošenja »črne smrti«, je vse večji postajal tudi razkorak med kristjani in »krivoverci«. Znova so bile obujene obtožbe o Judih kot skrunilcih hostije, morilcih krščanskih otrok, zastrupljevalcih krščanskih vodnjakov, ponarejevalcih listin in pečatov itd. Vse bolj so se krepile zahteve notranjeavstrijskih deželnih stanov po izgonu Judov

iz teh dežel, kralj Maksimiljan I. pa je 18. marca 1496 naposled podpisal odlok o izgonu Judov s Štajerske, Wiener Neustadta in Neunkirchna. Z odlokom je tudi določil, da se morajo Judje iz teh krajev izseliti do 6. januarja 1497, pred tem pa so smeli izterjati dolgove svojih dolžnikov in prodati svoje nepremičnine. V istem času je Jude izgnal tudi s Koroške.

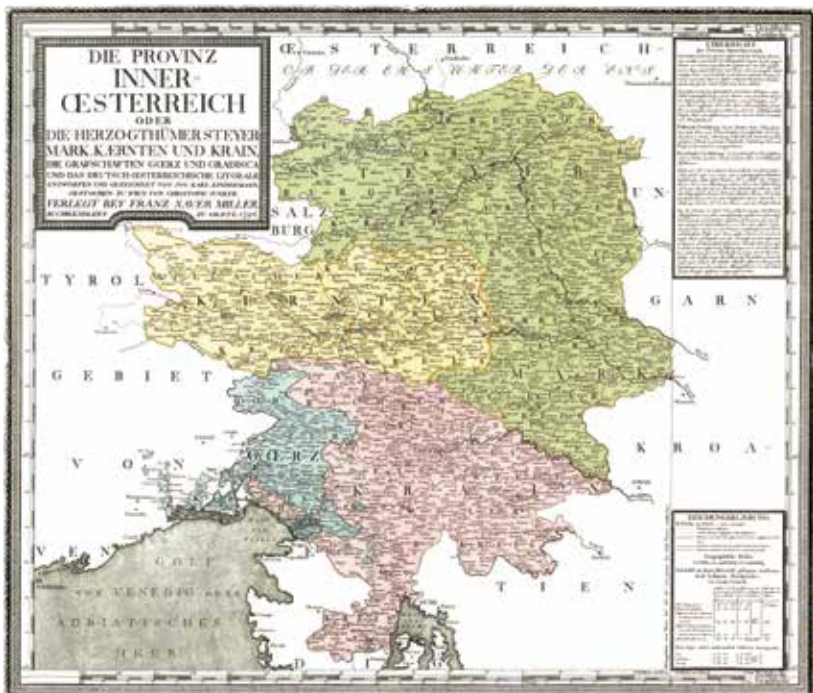

7 Odlok o izgonu Judov s Štajerske ter iz Wiener Neustadta in Neunkirchna je kralj Maksimiljan I. podpisal na prigovarjanje štajerskih deželnih stanov v zameno za plačilo 38.000 zlatnikov. V odloku je kot glavne razloge za izgon navedel oskrnitev hostij, ritualne umore krščanskih otrok ter ponareditve listin in pečatov. (Izgonska listina, 18. 3. 1496, Donauwörth, StLA, Laa. A., Urkunden, A-017 I)

8 Zaradi kratkega roka, ki je bil Judom dan do dokončne odselitve, jim vseh dolgov ni uspelo izterjati, nepremičnine pa so pogosto prodali precej pod ceno. Nekateri Judje so svoje nepremičnine prodali tik pred rokom, tako tudi Hajm (*Chaym*), sin Gerla (*Gärell*) iz Maribora, ki je skupaj s soprogo Milko (*Milkeba*), hčerjo pokojne mariborske Judinje Bribe, svoje zemljišče v Židovski ulici prodal mariborskemu meščanu in mestnemu sodniku Bernardinu Druckerju (*Bernhardin Druckher*) in njegovi ženi Barbari. (Kupoprodajna pogodba, 1. 1. 1497, PAM, Zbirka listin 1246–1869, št. 239)

Judje so bili zmeraj precej mobilen sloj prebivalstva in so se pogosto selili. Tudi mariborski Judje so se večkrat selili med posameznimi kraji na Štajerskem oziroma med tistimi kraji, v katerih so imeli poslovne ali družinske vezi. Po izgonu ob koncu 15. stoletja se je del štajerskih Judov najverjetneje prehodno zatekel na Kranjsko oziroma v Ljubljano (do leta 1515, ko so bili pregnani tudi od tod), del na območje poznejših grofij Goriške in Gradiške, del v Trst in različna severnoitalijanska mesta, del na Češko in Moravsko ter od tam pozneje na Poljsko, del pa na območje tedanje Spodnje Avstrije in v mesta na mejnem območju med avstrijskimi in madžarskimi deželami.

9 Zemljevid notranjeavstrijskih dežel – vojvodin Štajerske, Koroške in Kranjske, grofij Goriške in Gradiške ter Avstrijskega primorja – ob koncu 18. stoletja (prosto dostopno na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AvI_Provinz_Inner%C3%B6sterreich.jpg)

Mariborski Judje so bili Aškenazi. Ti so še v poznem srednjem veku v nasprotju s Sefardi v osebnih imenih večinoma uporabljali hebrejske patronime. Po srednjeveških izgonih pa so se tudi aškenaški Judje vse pogosteje poimenovali s priimki, izpeljanimi bodisi iz patronimov, značilnih poklicev ali osebnostnih lastnosti bodisi iz topografskih imen.

Nekateri mariborski Judje so po odhodu iz Maribora v novih krajih tako prevzeli priimek Marpurgo(er)/Marburg(er) oziroma Morpurgo. Priimek Morpurgo je italijanska različica priimka Marpurger, razvil pa naj bi se iz beneškega poimenovanja za Maribor (*Morpurch*). Med vsemi različicami, med katerimi zasledimo še priimke Marpurch, Morpurch, Morpurgo, Mompurgo, de Morpurgo in Morpurgo de Nilma, je prav Morpurgo daleč najpogostejši priimek potomcev mariborskih Judov.

10 Iz ohranjenih srednjeveških listin je razvidno, da so tudi mariborski Judje v osebnih imenih praviloma uporabljali patronime. S to pogodbo je Jud Aram, sin Izmaila (*Ysmabel*) iz Maribora, mariborskemu meščanu Hansu (*Hanns*) Vinstersternu leta 1459 prodal hišo in dvor v današnji Slovenski ulici v Mariboru. (Kupoprodajna pogodba, 30. 3. 1459, PAM, Zbirka listin 1246–1869, št. 143)

Iz zgodnjega 16. stoletja ni ohranjenih zadostnih virov, na osnovi katerih bi bilo mogoče z vso gotovostjo določiti kraje, v katerih so se mariborski Judje v prvih desetletjih po izgonu najštevilčnejše naselili. Kljub temu smemo sklepati, da se jih je največ naselilo na območju Goriške in v Trstu. Proti koncu 16. in v začetku 17. stoletja se namreč večina omemb Judov s priimkom Marpurger nanaša na posameznike in družine, ki so tedaj živeli v Gorici in Gradišču ob Soči. Člani družin Morpurgo so bili pozneje tudi med najštevilčnejšimi predstavniki svojih skupnosti v obeh mestih, priimek Morpurgo pa je v tem času postajal vse pogostejši tudi v Trstu.

11 V Trst se je pred letom 1480 preselil Aron/Aram iz Maribora, imenovan »bogati Aram«. Aron je bil poročen z Violo, s katero sta imela sina Izaka (*Isacco*). Ukvarjal se je s posojilnimi posli in trgovino, umrl pa naj bi okoli leta 1480. Po njegovi smrti je družinske posle nadaljeval Izak, njegovi potomci pa naj bi sredi 16. stoletja v spomin na pradedu Arona prevzeli priimek Morpurgo. To družinsko izročilo deloma sloni na družinski kroniki, ki jo je napisal Edgardo Morpurgo, deloma pa na v strokovni literaturi večkrat omenjenem privilegiju, ki ga je cesar Maksimiljan I. leta 1509 podelil Izaku iz Trsta, sinu pokojnega Arona iz Maribora. Pogled na Trst leta 1885 (prosto dostopno na: https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Triest_1885.jpg).

Mnogi Morpurgi so v okoljih, v katerih so živeli, pomembno prispevali h gospodarskemu in družbeno-kulturnemu razvoju. Pogosto so bili tudi med najbolj prizadevnimi člani lokalnih judovskih skupnosti in izjemni človekoljubni delavci. Druga svetovna vojna je nasilno pretrgala njihov ustvarjalni zanos, mnogi med njimi so življenje izgubili v holokavstu, nekatere družine so izumrle za zmeraj.

Po podatkih, ki so jih zbrali nekateri družinski rodoslovci, naj bi bilo doslej na družinsko drevo vpisanih že več kot 2350 članov družin Morpurgo. Posamezne družine Morpurgo med seboj niso bile vselej sorodstveno povezane, povezovala pa sta jih skupen krajevni izvor njihovih prednikov in priimek, s katerim so ime srednjeveškega Maribora ponesle s seboj v svet.

Največ Morpurgov danes še vedno živi v Italiji, živijo pa tudi v Avstriji, na Hrvaškem, v Franciji, Španiji, Grčiji, na Slovaškem, Češkem, v Združenih državah Amerike, Kanadi, Izraelu, Venezueli, Braziliji, Surinamu in še kje.

Viri in literatura

Bedrač Marjetka, *Sinagoga Maribor – ob desetletnici delovanja*, Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor, Maribor 2011.

Blagaić-Januška Tea, *Vid Morpurgo i njegovo doba / Vid Morpurgo and his lifetime*, Muzej grada Splita, Split 2010.

Brugger Eveline et al., *Geschichte der Juden in Österreich*, Ueberreuter, Dunaj 2006.

Brugger Eveline, Wiedl Birgit, *Regesten zur Geschichte der Juden in Österreich im Mittelalter, Band 1: Von den Anfängen bis 1338*, Institut für Geschichte der Juden in Österreich, Studienverlag, 2005.

Brugger Eveline, Wiedl Birgit, *Regesten zur Geschichte der Juden in Österreich im Mittelalter, Band 2: 1339–1365*, Institut für jüdische Geschichte Österreichs, Studienverlag, 2010.

Brugger Eveline, Wiedl Birgit, *Regesten zur Geschichte der Juden in Österreich im Mittelalter, Band 3: 1366–1386*, Institut für jüdische Geschichte Österreichs, Studienverlag, 2015.

Centro di Documentazione Ebraica – Digital Library: Morpurgo, <http://digital-library.cdec.it/cdec-web/home/search/result.html?query=morpurgo> [15. 6. 2017].

Dizionario bio-bibliografico dei bibliotecari italiani del XX secolo: Morpurgo, Salomone, <http://www.aib.it/aib/editoria/dbbi20/morpurgo.htm> [15. 6. 2017].

Dizionario biografico dei friulani: Morpurgo, <http://www.dizionariobiograficodeifriulani.it/?s=morpurgo> [12. 6. 2017].

Frejdenberg Maren, *Again on the Exiles of 1497–1515*, v *ČZN: Judovski zbornik*, l. 71, n. v. 36, št. 1–2/2000, Univerza v Mariboru in Zgodovinsko društvo v Mariboru, str. 107–112.

Frejdenberg Maren, *Židovi na Balkanu na isteku srednjeg vijeka*, Dora Krupićeva, Zagreb 2000.

Generali in History: Tales from the Archive – Nineteenth Century, Generali – Marsilio, 2016.

Generali in History: Tales from the Archive – Twentieth Century, Generali – Marsilio, 2016.

Glavaš Suzana, Luciano Morpurgo Spalatino: *Quando ero fanciullo*, v *Baština*, 35, Split 2009, str. 335–354.

Gnan Pietro, Biblioteca Universitaria di Padova, elektronsko sporočilo z dne 3. 7. 2017.

Gruber Ruth Ellen, Gruber Samuel D., *Jewish monuments in Slovenia: A report for The United States Commission for the Preservation of America's Heritage Abroad*, Jewish Heritage Research Center, 2003.

Guidi Nicoletta, *Fondo Morpurgo de Nilma (1830–1946)*, Civico Museo Morpurgo, Trst 2005.

Herzog David, *Neuere Beiträge zur Geschichte der Juden in der Steiermark*, Dunaj 1936.

Italia Judaica: Gorizia, http://www7.tau.ac.il/omeka/italjuda/items/show/1066#_ftn5 [15. 5. 2017].

Italia Judaica: Gradisca, <http://www7.tau.ac.il/omeka/italjuda/items/show/1067> [15. 5. 2017].

Italia Judaica: Trieste, <http://www7.tau.ac.il/omeka/italjuda/items/show/1047> [15. 5. 2017].

Kečkemet Duško, *Židovi u povijesti Splita*, Jevrejska općina, Split 1971.

Kečkemet Duško, *Židovi u Splitu*, v *Dva stoljeća povijesti i kulture Židova u Zagrebu i Hrvatskoj*, Zagreb 1998, str. 316–331.

Lipovec Janko, Židovstvo v srednjem veku, v *Večer*, podlistek, 19. 9. – 11. 10. 1988.

Marchi Valerio, Ricordo di Elio Morpurgo un benemerito di Udine, v *Messaggero Veneto*, 22. 4. 2014, dostopno na: <http://messaggeroveneto.gelocal.it/tempo-libero/2014/04/22/news/ricordo-di-elio-morpurgo-un-benemerito-di-udine-1.9093468> [16. 6. 2017].

Mardikes Catherine M., The University of Chicago Library, elektronsko sporočilo z dne 21. 6. 2017.

Minbag Styria: Jüdisches Leben in der Steiermark, ur. Evi Fuks, Israelitische Kultusgemeinde Graz, Gradec 2005.

Mlinarič Jože, Judje na slovenskem Štajerskem do njihove prisilne izselitve v letu 1496, v *ČZN: Judovski zbornik*, l. 71, n. v. 36, št. 1–2/2000, Univerza v Mariboru in Zgodovinsko društvo v Mariboru, str. 49–70.

Mlinarič Jože, *Mariborski Židje v zadnjih desetletjih pred izgonom iz mesta, njihov izgon in sledovi*, Pokrajinski arhiv Maribor (Katalogi 7), Maribor 1996.

Mlinarič Jože, *Zbirka listin 1246–1865*, Pokrajinski arhiv Maribor (Viri 3), Maribor 1987.

Morpurgo Edgardo, *La Famiglia Morpurgo di Gradisca sull'Isonzo, 1585–1885*, Padova 1909.

Morpurgo Peter, elektronsko sporočilo z dne 29. 11. 2016.

Müller Jörg R., Maximilian und die Juden – Schlaglichter, v »Vor Halbtausend Jahren...«: *Festschrift zur Erinnerung an den Besuch des Kaisers Maximilian I. in St. Wendel*, Kreisstadt St. Wendel, Stiftung Dr. Walter Bruch, St. Wendel 2012, str. 83–106.

Österreichisches Biographisches Lexikon: Morpurgo, http://www.biographien.ac.at/oeb1/;internal&action=call&_functionName=displaySimpleSearchResult&action=setlanguage.action&lang=de?frames=no [20. 5. 2017].

Palmisano Grazia, Quella coraggiosa e ribelle Willy Dias, v *Il Piccolo*, 19. 2. 2011, dostopno na: http://ricerca.gelocal.it/ilpiccolo/archivio/ilpiccolo/2011/02/19/NZ_23_CENT.html [20. 6. 2017].

Podbersič Renato, *Judje na Goriškem*, Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor, Maribor 2016.

Premk Janez, Hudelja Mihaela, *Tracing Jewish Heritage: A Guidebook to Slovenia*, JAS, Ljubljana 2014.

Premk Janez, Premk Anja, *Mariborska sinagoga*, Založba ZRC SAZU (Umetnine v žepu 12), Ljubljana 2016.

Rauscher Peter, Staudinger Barbara, *Austria Judaica: Quellen zur Geschichte der Juden in Niederösterreich und Wien 1496–1671*, Quelleneditionen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, Band 7, Böhlau Verlag Dunaj, Oldenbourg Verlag München, 2011.

Rosenberg Artur, *Beiträge zur Geschichte der Juden in Steiermark*, Historische Kommission der Israelitischen Kultusgemeinde in Wien (Quellen und Forschungen zur Geschichte der Juden in Deutsch-Österreich, VI. Band), Wilhelm Braumüller, Dunaj – Leipzig 1914.

The Age of the Lion: Assicurazioni Generali's Long Journey from 1831 to the Third Millennium, ur. Roberto Rosasco, Generali, 2015.

Treccani – *Enciclopedia: Morpurgo*, <http://www.treccani.it/enciclopedia/ricerca/morpurgo/> [18. 6. 2017].

United States Holocaust Memorial Museum: Worksheet 92049, elektronsko sporočilo z dne 22. 6. 2017.

Weiss Nelly, *The Origin of Jewish Family Names: Morphology and History*, Peter Lang, 2002.

Willi Andreas, Anna Morpurgo Davies obituary, v *The Guardian*, 9. 10. 2014, dostopno na: <https://www.theguardian.com/science/2014/oct/09/anna-morpurgo-davies> [16. 5. 2017].

Wolf Gerson, *Ferdinand II. und die Juden: Nach Aktenstücken in den Archiven der k. k. Ministerien des Innern und des Aeussern*, Dunaj 1859.

12 Leta 2016 so se v Trstu na družinskem srečanju zbrali Morpurgi z vsega sveta, ob tej priložnosti pa so obiskali tudi Maribor. V mariborski sinagogi so si ogledali priložnostno razstavo o Vidu Murgu, eni najvidnejših javnih osebnosti Splita v drugi polovici 19. in začetku 20. stoletja, in prisluhnili predavanju o njegovi vpetosti v razvoj podjetja Ampelea. (Zasebni arhiv, foto Mitja Sagaj, 2016)

13 Družinsko srečanje Murgov, Trst, 2016 (zasebni arhiv Petra Murgu, foto Walter Zacchini, 2016)

Dolga zgodovina rodbine Morpurgo

Andrea Morpurgo

To je pripoved o rodbini, ki se je iz Maribora kot mogočno stoletno drevo razvejala čez vsaj tri celine. Junaki te zgodbe, Morpurgi, so ime, ki so ga dobili po slovenskem mestu, ponesli v svet.

Iz Maribora, mesta, v katerem so se Morpurgi v poznem srednjem veku ukvarjali predvsem z dejavnostmi, povezanimi z denarnimi posojili, in tudi s trgovino, se je rodbina domnevno najprej preselila na Dunaj. Tam naj bi živeli do leta 1560, ko so bili izgnani po cesarskem odloku Ferdinanda I. Takrat naj bi se razdelili na tri veje: eni so odšli na Moravsko, drugi v Krakov in Galicijo in tretji v Gradišče ob Soči. Iz Gradišča naj bi po podatkih iz monografije Edgarda Morpurga *La famiglia Morpurgo di Gradisca sull'Isonzo, 1585–1885* izhajale vse »italijanske« veje rodbine.

Leta 1624 je cesar Ferdinand II. prepoznal »usluge, ki so jih judovski bankirji, predniki rodbin Pincherle, Morpurgo in Parente, nudili prejšnjim rodovom,« in tem rodbinam je namenil »svojo posebno milost, naklonjenost in varstvo«. To je bila čakalnica za svobodo, ta pa je prišla leta 1721 z bulo cesarja Karla VI., s katero so Morpurgi pridobili privilegiran status dvornih Judov (*Hofjuden*). Nekateri člani rodbine so znali ta položaj izkoristiti in so za vedno zapustili geto v Gradišču ter se podali na pot ekonomskega in družbenega uspeha.

Nekateri Morpurgi so se odločili, da bodo ostali v Gradišču, na primer rabin Elia (1730–1801), ki je uspel kot prvi proizvajalec in prodajalec svile. Bil je tudi pronicljiv intelektualec, imel je stalne stike s Pietrom Metastasiom in se povzpел med najiminitnejše predstavnike hebrejskega razsvetljenstva. Drugi, na primer Isacco Morpurgo (1764–1830), so utrdili prisotnost rodbine v Trstu, ki je bil v tem času razglašen za svobodno pristanišče, ter tam razvijali dobičkonosno trgovsko dejavnost, s katero so kmalu ustvarili veliko premoženje. Isacco je skupaj z Marcom Parentejem, drugim judovskim trgovcem, ustanovil Banko Morpurgo-Parente, kreditno ustanovo in družbo za uvoz/izvoz, povezano z

Rothschildovo banko na Dunaju. Vlagal je tudi v rudnike, industrijo in zavarovalne posle. Isaccova sinova, Elio (1805–1876) in Giuseppe (1816–1898), sta še bolj okrepila družbeni in ekonomski ugled rodbine. Po cesarjevem imenovanju sta postala barona in sta bila tako med prvimi Judi, ki so v cesarstvu prejeli ta dedni plemiški naslov. Prisostvovala sta odprtju Sueškega prekopa, Elio kot najvišji predstavnik avstrijskega Lloydja in Giuseppe kot predstavnik tržaške Trgovinske zbornice.

Morpurgi so odločilno prispevali h gospodarskemu razvoju Trsta. Giuseppe Lazzaro (1759–1835) je bil na primer prvi, ki se je podal v zavarovalniške vode. Rodil se je v Gorici, v družini proizvajalcev svile. Otroštvo in mladost je preživel v Trstu in Veroni. Bil je pesnik, pomemben član tržaške judovske skupnosti in različnih mestnih institucij, predvsem pa genialen ustanovitelj zavarovalniških podjetij: *Accomandita di Assicurazioni* leta 1814, *Azienda Assicuratrice* leta 1822 in leta 1831 še *Ausilio Generale di Sicurezza*; na podlagi slednjega je bila istega leta ustanovljena Zavarovalnica Generali.

16 Potrdilo o verodostojnosti sklenitve partnerstva (Trst, 20. september 1832) s priloženo tiskano verzijo (Archivio Storico Assicurazioni Generali (A.S.A.G.), Presidenza e organi sociali, Atti istituzionali, Statuti, scheda 62394, foto Duccio Zennaro)

17 Na pokopališču goriške judovske skupnosti v Rožni Dolini so ob popisu grobov leta 1876 zabeležili 692 nagrobnikov. Med njimi jih je največ (139) pripadalo prav Morpurgom. Njihove nagrobnike pogosto krasi motiv preroka Jone v ustih velike ribe. (Zasebni arhiv, foto Aleš Topolinjak, 2017)

18 Tudi v Trstu so bili Morpurgi med najpomembnejšimi in najpremožnejšimi judovskimi rodbinami. Mnogi od njih so pokopani na tamkajšnjem judovskem pokopališču. (Zasebni arhiv, foto Andrea Morpurgo, 2015)

19 Veliko Morpurgov je pokopanih tudi na judovskem pokopališču v Gradišču ob Soči. (Zasebni arhiv, foto Aleš Topolinjak, 2017)

V Trstu je živel Goričan Carlo Marco Morpurgo (1827–1899). Skupaj z bratom Giacomom (1836–1884) sta na relaciji Trst–Egipt ustvarila zelo uspešno in bogato kariero. Začetki poslovne poti Carla Marca segajo v Aleksandrijo, v Egipt, kjer je leta 1854 ustanovil *Banco Mondolfo e Morpurgo*, *Banco Austro Orientale* in nazadnje leta 1871 *Banco Triestina di Costruzioni*. Leta 1866 je za svoja dobrodelna dela prejel naslov barona (*cavaliere*) in priimku dodal pridevek »de Nilma«.

20 Carlo Marco in Giacomo Morpurgo de Nilma sta skupaj s soproga leta 1870 v Trstu kupila zgradbo na vogalu današnje Vie degli Imbriani 5 in Vie Mazzini 42 s pripadajočim zemljiščem. Zgradbo sta dala porušiti in na njenem mestu po načrtih arhitekta Giovannija Andree Berlama postaviti palačo v neorenesančnem slogu, danes znano kot Palazzo Morpurgo. Njen zadnji lastnik – Mario Morpurgo de Nilma (1867–1943), znani zbiratelj in popotnik – je z oporoko to družinsko hišo z vsem premoženjem, zbirko umetnin, pohištvom in opremo podaril tržaški občini. V njej je danes urejen Morpurgov muzej. (Civico Museo Morpurgo, vir: <http://www.triestecultura.it/luoghi/index/id/36/>)

Iz rodbinskega debla Morpurgov izhajajo še druge pomembne veje, med katerimi so najbolj poznane tiste v Anconi, Solunu, Splitu, Amsterdamu in Tunisu.

Anconska veja se začinja s Sansonovim prihodom iz Gradišča. Po študiju medicine v Padovi je Sanson/Samson (1681–1740) postal rabin v Mantovi. Kasneje se je preselil v Ancono ter opravljal zdravniški poklic in funkcijo glavnega rabina. Bil je avtor pomembne zbirke *responsa* ritualov, del katerih je pod naslovom *Shemesh Tzedakah* postumno izdal njegov sin.

S to vejo je bila sorodstveno povezana Davidova družina. Okoli leta 1710 se je Davide (1682–1758) preselil v Solun in ustanovil trgovsko podjetje *Davide Morpurgo e Co*, ki je več kot stoletje gojilo trgovske povezave z najpomembnejšimi italijanskimi podjetji, med drugim tudi z anconskimi bratrancei *Eredi Sanson Morpurgo*.

Morpurgi so se kot uspešni podjetniki uveljavili tudi v Splitu. Začetnik rodbine David Vita (ok. 1710–1774) se je v dalmatinsko mesto preselil iz Soluna in leta 1730 ustanovil trgovsko hišo, ki se je ukvarjala s prodajo manufakturnega blaga na debelo in drobno. Rodbina je imela velik vpliv na gospodarsko in družbeno življenje v mestu, še posebej po zaslugi Vida Morpurga (1838–1911), od leta 1856 lastnika knjigarne, v kateri so se srečevali splitski intelektualci. Leta 1868 je ustanovil tudi zelo znano tovarno likerjev.

21 Knjigarna Morpurgo na Narodnem trgu, v najožjem središču Splita, leta 2013 (zasebni arhiv, foto Aleš Topolinjak)

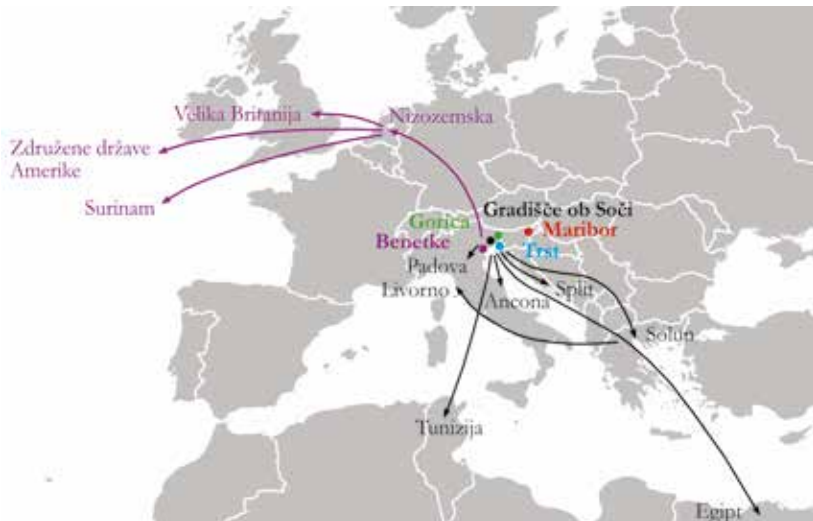
Videmska veja rodbine sega v prvo polovico 19. stoletja, ko je v Gradišče ob Soči prišel trgovec, bankir in menjalec valute Abramo (1815–1877). V Vidmu so Morpurgi prav tako želi velike uspehe na finančnem in industrijskem področju. Abramo je bil spreten trgovec in poslovnež. Postal je član Trgovinske zbornice in član uprave bančne ustanove *Monte di Pietà*, imenovan pa je bil tudi za mestnega svetnika. Abramov sin Elio (1858–1944) je izbral politično pot: leta 1885 se je pridružil mestnemu svetu in bil kasneje izvoljen za prvega judovskega župana v Italiji. Kot videmski župan je deloval med letoma 1889 in 1894, v letih od 1895 do 1919 je bil poslanec in bil leta 1920 izvoljen za senatorja. Za svoje politično delo je leta 1909 prejel baronski naslov.

22 Palača Valvason Morpurgo v Vidmu je bila zgrajena v 18. stoletju. Njen elegantni videz dopolnjujeta notranje dvorišče in vrt z loggio, ki sta ga v začetku 19. stoletja na pobudo tedanjih lastnikov, grofov Valvason, s freskami v neoklasicističnem slogu okrasila Giambattista Canal in Giuseppe Borsato. Leta 1871 jo je kupil Abramo Morpurgo in palača je tako prešla v last videmske veje rodbine Morpurgo, vse dokler je ni Enrico Morpurgo (1891–1969), sin Elia Morpurga, z željo, da se v njej uredi muzej, z oporoko podaril mestu Vidmu. Danes v njej delujeta galerija (Gallerie del Progetto) in arhiv arhitekture in dizajna, ki hrani zbirko načrtov, modelov in fotografske dokumentacije furlanskih arhitektov 20. stoletja. (Civici Musei di Udine, Fototeca)

Morpurgi so se naselili tudi v Padovi. Začetnik te rodbine je bil Marco Raffael (1761–1846). Rodil se je v Rudi pri Vidmu, se nato preselil v Benetke, kjer se je ukvarjal z bankirstvom, kasneje pa še v Padovo. Tu se mu je rodil sin Isacco Vita (1805–1896), ki je postal predstavnik judovskih skupnosti Lombardsko-beneškega kraljestva. Poslali so ga na Dunaj, da bi avstrijskega cesarja Ferdinanda zaprosil, naj odpravi omejitve, ki so bile Judom naprtene po začasni svobodi v Napoleonovem času. Emilio (1836–1885), sin Isacca Vite, je postal docent za statistiko in rektor Univerze v Padovi. Med letoma 1873 in 1876 je bil sekretar na Ministrstvu za kmetijstvo, industrijo in trgovino, v letih od 1876 do 1880 pa član parlamenta.

Rodbina Morpurgo je imela kar precej časa pomembno vlogo tudi na Nizozemskem. Iz Gradišča ob Soči se je konec 18. stoletja najprej v Benetke in nato v Amsterdam preselil Semaria Morpurgo (1756–1819). Njegov prvorojenec Moses Haim (1781–1838) se je okoli leta 1830 odpravil v Surinam in tako rodbino Morpurgov prenesel čez ocean.

23 Na zemljevidu so označene poti, po katerih so se selile posamezne veje rodbine Morpurgo. (Zasebni arhiv, zemljevid izrisala Anja Premk, 2017)

V Severni Afriki so se Morpurgi naselili v Egiptu, kjer so nekateri obogateli, in tudi v Tuniziji. Odvetnik in domoljub ter član karbonerije Giuseppe Morpurgo (1820–1880), rojen v Livornu očetu Isaccu (1782–po 1841) iz Gradišča, se je leta 1846 zatekel v Tunis in tam ustanovil prvo italijansko šolo; delovala je do leta 1863.

Razstava *Morpurgi, potomci mariborskih Judov* nazorno prikazuje izjemno zgodovino rodbine. Njeni potomci so se iz Maribora v preteklih stoletjih odpravili na številne poti in pomembno zaznamovali svetovno zgodovino judovstva. Delčki biografij posameznikov, ki so se uveljavili kot pomembni trgovci, podjetniki, bankirji, rabini, zdravniki, politiki in umetniki, ter opisi osebnih in družinskih uspehov pričajo, kako velik vpliv so imeli Morpurgi na gospodarski, družbeni in kulturni razvoj mest in držav, v katerih so prebivali.

Viri in literatura

Catalan Tullia, I Morpurgo di Trieste. Una famiglia ebraica fra emancipazione ed integrazione (1848–1915), v *Percorsi e modelli familiari in Italia tra '700 e '900*, ur. Filippo Mazzonis, Bulzoni, Rim 1997, str. 165–187.

Del Bianco Cotrozzi Maddalena, *La comunità ebraica di Gradisca d'Isonzo*, Videm 1983.

Del Bianco Cotrozzi Maddalena, La famiglia Morpurgo, v *Il Palazzo Valvason-Morpurgo*, ur. Giuseppe Bergamini, Liliana Cargnelutti, Arti grafiche friulane, Tavagnacco 2003, str. 48–59.

Ioly Zorattini Pietro, I Morpurgo nella città di Udine, v *Il Palazzo Valvason-Morpurgo*, ur. Giuseppe Bergamini, Liliana Cargnelutti, Arti grafiche friulane, Tavagnacco 2003, str. 59–77.

La Presenza ebraica nelle Marche: secoli XIII–XX, ur. Sergio Anselmi, Viviana Bonazzoli, Quaderni monografici di »Proposte e ricerche«, št. 14, Ancona 1993.

Lanzilotti Mariantonietta, I Morpurgo di Spalato, v *Palestina 1927 nelle fotografie di Luciano Morpurgo*, ur. Gabriele Borghini, Simonetta Della Seta, Daniela Di Castro, Bozzi Editore, Rim 2001, str. 59–80.

L'assicuratore Giuseppe de Morpurgo (1816–1898): banchiere, benefattore, uomo politico, ur. Anna Anzellotti de Dolcetti, Olga Micol de Caro, Dedolibri, Trst 1998.

Marchi Valerio, *Il »sindaco ebreo«. Elio Morpurgo in Friuli tra Otto e Novecento*, Kappa Vu, Videm 2014.

Molho Yitshak Rafael, *Al mishpahat Morpurgo besaloniki (O družini Morpurgo v Solunu)*, v *Otsar Yehudei Sfarad*, IX, 1966, str. 106–107 (v hebrejščini).

Morpurgo Edgardo, *Intorno alla famiglia Morpurgo di Gradisca sull'Isonzo: nuove ricerche*, v *Rivista israelitica*, VII, 1910, str. 233–239.

Morpurgo Edgardo, *La famiglia Morpurgo di Gradisca sull'Isonzo, 1585–1885*, Padova 1909.

Morpurgo Giuseppe Lazzaro, *Raccolta di osservazioni sulle assicurazioni marittime*, 1–3, Tipografia dell'I. R. Governo, Trst 1830–1834.

Morpurgo Samson Ben Joshua Moses, *Shemesh Tzedakah*, Vendramin, Benetke 1743 (v hebrejščini).

Resciniti Lorenza, *Il Civico Museo Morpurgo di Trieste*, Rotary Club, Trst 1999.

Biografije

24 Sanson ben Joshua Moses Morpurgo (*Dizionario biografico dei Friulani*, dostopno na: <http://www.dizionariobiograficodeifriulani.it/morpurgo-sanson-shimshon/>, vir: *Encyclopaedia judaica*, VII, col. 350, 1972)

Sanson/Samson ben Joshua Moses Morpurgo (1681, Gradišče ob Soči – 1740, Ancona) je bil rabin, halakist in zdravnik. Na univerzi v Padovi je doktoriral iz filozofije in medicine, sočasno pa se je posvečal tudi študiju Talmuda in rabinskih del. Diplomirani rabin je prejel leta 1709 na šoli Leona Briela, glavnega rabina v Mantovi, kmalu zatem pa je odšel v Ancono. Tam je kot rabin služboval vse do svoje smrti. Znan je bil po svojih razmišljanjih in mnenjih, med svojimi sodobniki pa je užival velik ugled. Med njegovimi objavljenimi deli zasledimo na primer *Confutazioni alle Saette del Gionata del Benetelli, Ez ha-Da'at* in zbirko respons *Shemesh Tzedakah*, ki je izšla po njegovi smrti. Sanson se je nenazadnje izkazal tudi kot večš zdravnik: ko je leta 1730 v Anconi izbruhnila epidemija pljučnice, se je kljub cerkveni prepovedi, zaradi katere Judje naj ne bi smeli zdraviti kristjanov, posvetil oskrbi bolnih someščanov ne glede na njihovo poreklo. Za predanost v času epidemije mu je kardinal Lambertini (pozneje papež Benedikt XIV.) leta 1731 podelil javno priznanje.

Elia Morpurgo (1730, Gradišče ob Soči – 1801, Gradišče ob Soči), znan tudi pod imenom Giuseppe Sarchi/Joseph Sarker, je bil glavni rabin judovske skupnosti v Gradišču ob Soči in eden vodilnih privržencev haskale, judovskega razsvetljenskega gibanja, na italijanskem območju. Imel je stike s številnimi intelektualci in učenjaki po vsem cesarstvu, napisal in prevedel je mnogo pomembnih del. Bil je tudi podjetnik – ukvarjal se je s proizvodnjo svile.

25 Elia Morpurgo, *Discorso pronunziato*, 1782 (dostopno na: <http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/freimann/content/titleinfo/94303>)

26 Portret Giuseppeja Lazzara Morpurga, pripisano Ginu Parinu, okoli leta 1930, olje na platnu (Generali Group Collection, foto Massimo Goina)

Giuseppe Lazzaro Morpurgo

(1759, Gorica – 1835, Trst) je bil poslovnež, ki se je ukvarjal s trgovskimi in zavarovalniškimi posli, bil pa je tudi predsednik judovske skupnosti v Trstu. Že ob koncu 18. stoletja je bil med prvimi, ki so postavili tehnične okvire za zavarovanje pred požarom in točo, napisal pa je tudi študijo o dobroti, v kateri je zarisal okvire za poseben zavarovalniški sklad. Upravljala bi ga zavarovalnica, vanj pa bi vlagali premožni pokrovitelji in s tem zagotavljali rente ubožnim. Leta 1814 je v Trstu ustanovil svojo prvo zavarovalniško družbo *Accomandita di Assicurazioni* in leta 1822 še *Azienda Assicuratrice*, leta 1831 pa je bil glavni pobudnik za ustanovitev danes ene največjih in najbolj razširjenih zavarovalniških hiš – zavarovalnice *Generali (Assicurazioni Generali Austro-Italiche)*.

Abramo Vita Morpurgo (1813, Gorica – 1867, Trst) je bil publicist in prevajalec ter ustanovitelj in prvi urednik revije *Corriere Israelitico* (1862), italijanskega mesečnika za judovsko zgodovino in literaturo. Med drugim je za judovsko skupnost v Trstu pripravil in izdal zbirko molitev v italijanskem jeziku (1855), v italijanščino pa je prevedel tudi Hagado.

27 *L'Haggadà illustrata*, 1864 (Comune di Trieste, Fototeca dei Civici Musei di Storia ed Arte)

Tako imenovana **Morpurgovova Hagada** (ali tudi Tržaška Hagada, izvorno *L'Haggadà illustrata*) je ena najlepših ilustriranih hagad 19. stoletja. Izšla je leta 1864 v Trstu v dveh različicah: v hebrejski in hebrejsko-italijanski. Italijanski prevod je pripravil Abramo Vita Morpurgo, opremljena pa je z 58 bakroreznimi ilustracijami C. Kirchmayrja.

28 Giuseppe de Morpurgo, 1888 (zasebni arhiv, z dovoljenjem Piera Luigija de Morpurga)

29 Elio de Morpurgo je bil predsednik družbe Lloyd Austriaco od leta 1840 do leta 1876. (Civico Museo del Mare, Trieste – Archivio dei Beni Storici ed Artistici del Lloyd Triestino, inv. ASLT 0003)

Giuseppe de Morpurgo (1816, Trst – 1898, Trst) je bil eden nosilcev razvoja tržaškega gospodarstva v drugi polovici 19. stoletja. Bil je bankir, poslovnež, delegat in konzul za Belgijo. Zaposlen je bil v Assicurazioni Generali Austro-Italiche, ki se je medtem že preimenovala v Assicurazioni Generali. Za direktorja oziroma predsednika zavarovalniške družbe je bil imenovan leta 1850 in ta položaj je ohranil vse do svoje smrti. Skupaj z bratom **Eliem** (1805, Trst – 1876, Divonne-les-Bains), ki je bil tedaj predsednik pomorske družbe Lloyd Austriaco, je leta 1869 zastopal Trst oziroma tržaško trgovinsko zbornico ob slovesnem odprtju Sueškega prekopa. Giuseppe in Elio Morpurgo sta bila povzdignjena v barona.

30 Carlo Marco Morpurgo de Nilma, okoli leta 1864, foto G. Rota & A. Kappler (Comune di Trieste, Fototeca dei Civici Musei di Storia ed Arte)

31 Giacomo Morpurgo de Nilma, okoli leta 1873, foto Guglielmo Sebastianutti (Comune di Trieste, Fototeca dei Civici Musei di Storia ed Arte)

Carlo Marco (1827, Gorica – 1899, Trst) in **Giacomo Morpurgo de Nilma** (1836, Gorica – 1884, Gradec) sta bila bankirja, finančnika in poslovneža. Dlje časa sta živela v Aleksandriji v Egiptu. Tam je Carlo Marco leta 1854 ustanovil banko Mondolfo e Morpurgo. Istega leta se je poročil z Emmo Mondolfo, njegov brat Giacomo pa se je nekaj let pozneje poročil z Emmino sestro Francesco (Fanny) Mondolfo. Carlo Marco je bil soustanovitelj Bance Austro Orientale, ki je imela sedež v Trstu in številne podružnice v Egiptu, leta 1871 pa je ustanovil še Banco Triestina di Costruzioni. Za dobrodelno delo je bil leta 1866 nagrajen z nazivom cavaliere (baron), k svojemu priimku pa je dodal vzdevek Nilma. Carlo Marco in Emma otrok nista imela, v zakonu Giacoma in Fanny pa so se rodili trije otroci – Mario, Matilde in Marco Antonio; slednji je umrl še kot otrok. Mario in Matilde prav tako nista imela svojih potomcev in sta bila zadnja predstavnika te veje Morpurgov.

Vid/Vito Morpurgo (1838, Split – 1911, Split) je izviral iz ugledne splitske judovske družine. Bil je knjigar in založnik, ustanovitelj znamenite Knjigarne Morpurgo, trgovec, politik, industrialec in podjetnik, ki se je ukvarjal s proizvodnjo likerjev in vina ter je pripomogel k razvoju splitskega vinogradništva in vinarstva. Bil je tudi pobudnik prve parne opekarne v Splitu, predsednik splitske Trgovsko-obrtne zbornice, poslanec v dalmatinskem zboru, občinski predsednik in predsednik Prve ljudske dalmatinske banke. V času narodnega preporoda v Dalmaciji je s svojim političnim in kulturnim udejstvom odigral izjemno pomembno vlogo v družbenopolitičnem življenju in razvoju mesta Splita.

32 Vid Morpurgo (Muzej grada Splita, Fond Vid Morpurgo, Arhivska zbirka, MGS VM - 13.d)

33 Elio Morpurgo (Civici Musei di Udine, Fototeca)

Elio Morpurgo (1858, Videm – 1944, ?) je bil italijanski politik. Od leta 1889 do leta 1895 je bil župan Vidma, nato pa je postal poslanec v zbornici (Camera dei deputati). Leta 1920 je bil imenovan še za senatorja s trajnim mandatom. Ob tem je bil tudi predsednik dveh bank (Banca Cooperativa Udine, Banca del Friuli), ki ju je ustanovil njegov oče **Abramo Morpurgo** (1815, Gradišče ob Soči – 1877, Videm), sodeloval je pri številnih kulturnih projektih in bil zelo dejaven tudi kot humanitarni delavec. Čeprav je bil član Fašistične nacionalne stranke, je bil po sprejetju italijanske rasne zakonodaje diskriminiran. Nemci so ga 26. marca 1944, tedaj že hudo bolnega in slepega, deportirali v Rižarno, od tam pa po nekaj dneh naprej v Auschwitz. Tja ni nikoli došel, najverjetneje je umrl ali bil ubit že med transportom v taborišče.

Salomone Morpurgo (1860, Trst – 1942, Firenze) je bil filolog, urednik in knjižničar. Že kot študent se je navduševal nad italijanskim iredentizmom ter je bil sourednik časopisov *Archivio storico per Trieste, l'Istria e il Trentino* in *Rivista critica della letteratura italiana*. Bil je direktor Bibliotece Riccardiana v Firencah, Bibliotece Marciana v Benetkah in od leta 1905 do leta 1923 še narodne knjižnice v Firencah. Na univerzi v Bologni je poučeval italijansko literaturo, znan pa je bil po svojem raziskovalnem proučevanju italijanske različice srednjeveške legende o tavajočem Judu. Bil je učenec znamenitega pisatelja Giosuèja Carduccija, prvega Italijana, ki je prejel Nobelovo nagrado za literaturo.

34 Salomone Morpurgo (*Storia della Biblioteca Nazionale Centrale Firenze: Direttori della Biblioteca*, dostopno na: <http://storia.bncf.firenze.sbn.it/direttori-della-biblioteca-nazionale-centrale-di-firenze-dal-1861-ad-oggi/>)

Salomonejeva vnučinja **Anna Morpurgo Davies** (1937, Milano – 2014, Oxford) je bila profesorica primerjalne filologije na univerzi v Oxfordu in ena vodilnih raziskovalk jezikov antične Grčije, še posebej mikenske kulture, in antične Anatolije.

35 Anna Morpurgo Davies (Sather Professor Portraits, dostopno na: <http://www.classics.berkeley.edu/sather-professor-portraits>)

36 Benedetto Morpurgo (Clendening Library Portrait Collection, dostopno na: <http://www.kumc.edu/dc/pc/morpurgo.jpg>)

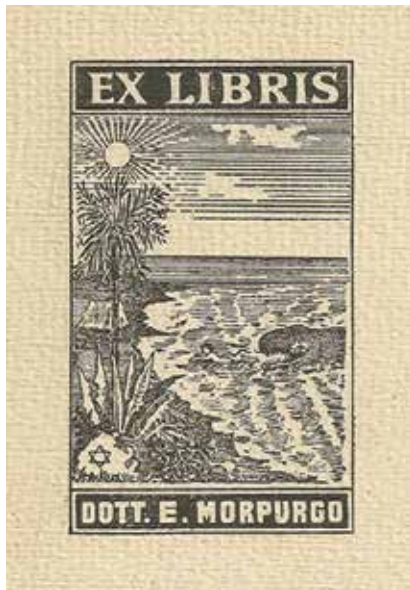
Benedetto Morpurgo (1861, Trst – 1944, Buenos Aires) je bil eden vodilnih italijanskih patologov. Študiral je v Rimu in na Dunaju, v Strasbourgu pa se je strokovno izpopolnjeval na področju patološke anatomije, fiziološke kemije in klinične medicine. Delal je na različnih klinikah, medicinskih inštitutih in univerzah v Padovi, Pavii, Collegnu, Ferrari, Sieni in Cagliariju, od leta 1903 do leta 1935 je bil predstojnik katedre za patologijo Univerze v Torinu, med drugim pa je vodil tudi raziskovalni laboratorij za patologijo v sklopu univerzitetnega centra za proučevanje in zdravljenje tumorjev. Bil je član Accademie dei Lincei v Rimu ter številnih drugih italijanskih in mednarodnih institucij in strokovnih združenj. Po sprejetju italijanske rasistične zakonodaje se je umaknil v Argentino in tam tudi umrl.

37 Edgardo Morpurgo, zadnji desetletji 19. stoletja (A.S.A.G., Versamenti, scheda 28264)

Edgardo Morpurgo (1866, Trst – 1948, Rim) je bil prav tako eden vidnejših zastopnikov družbe Assicurazioni Generali. V njej se je zaposlil pri rosnih sedemnajstih letih, leta 1920 pa je bil naposled imenovan za predsednika družbe. Po koncu prve svetovne vojne so spremenjene državno-politične razmere narekovale reorganizacijo družbe, ki jo je Edgardo uspešno izvedel, sočasno pa je z ustanavljanjem novih podružnic razširil njeno delovanje po vsej Evropi in svetu. Po uveljavitvi rasnih zakonov v Italiji je bil primoran odstopiti z mesta predsednika družbe, sčasoma pa tudi z vseh položajev, ki jih je zasedal. Pred vojno vihro se je z družino umaknil v Argentino, leta 1947 pa se je vrnil v Italijo.

Edgardo Morpurgo (1872, Padova – 1942, Padova) je bil zdravnik, univerzitetni docent na padovanski univerzi, bibliograf, zbiratelj judaike in ljubiteljski zgodovinar. Med njegovimi deli najdemo dela s področja medicine, zlasti psihologije in psihopatologije, bibliografska dela ter dela z zgodovinsko tematiko, napisal pa je tudi kroniko svoje družine *La Famiglia Morpurgo di Gradisca sull'Isonzo, 1585–1885* (1909). Univerzitetni knjižnici v Padovi je podaril obsežno, približno 400 enot obsegajočo zbirko različne judaike – *Raccolta Morpurgo di letteratura e storia dei popoli semitici*. Ta danes predstavlja glavnino vse judaike, ki jo hrani knjižnica.

38 Ekslibris Edgarda Morpurga (zasebni arhiv Andree Morpurga)

Fortunata Morpurgo Petronio

(1872, Trst – 1956, Genova) je bila novinarka ženskih revij, kot sta *Caffaro* in *La Chiosa*. Slednja je bila leta 1927 na pritisk fašistov ukinjena, saj naj bi bila preveč »nevarna«. Fortunata je pozneje postala priznana pisateljica ljubezenskih romanov, pod katere se je podpisovala s psevdonimom Willy Dias. V intenzivni avtobiografiji *Viaggio nel tempo* je opisala družjenja z Italom Svevom, Jamesom Joyceom in Franzem Kafko ter spregovorila o svojem življenju na Dunaju in v Gorici, pa tudi o življenju med obema svetovnjima vojnoma, ki je bilo zaznamovano s prehodom od iredentizma v mladostniških letih do zavzetega antifašizma in feminizma.

39 Fortunata Morpurgo Petronio (vir: Willy Dias, *Viaggio nel tempo*, Cappelli, Bologna 1958)

40 Portret Viktorja Morpurga, ki ga je naslikal Ante Franičević. (Vir: Duško Kečkemet, *Židovi u povijesti Splita*, Jevrejska općina, Split 1971)

Viktor/Vittorio Morpurgo (1875, Split – 1944, Banjica?), nečak znanega splitskega poslovneža in kulturnega delavca Vida Morpurga, je bil do druge svetovne vojne predsednik judovske skupnosti v Splitu, deloval pa je tudi na humanitarnem in kulturnem področju. Ob pesmih je med drugim napisal tudi zgodovino Judov v Splitu in knjigo o življenju enega najpomembnejših predstavnikov splitskih Judov Daniela Rodrigueza. Po kapitulaciji Italije so ga skupaj z bratom **Eugenom** (1877, Split – 1943, ?) zajeli Nemci in ju deportirali v Banjico.

Umberto Morpurgo (1877, Ancona – 1956, Ancona) je bil direktor banke, borzni posrednik in predsednik judovske skupnosti v Genovi. Po uvedbi rasne zakonodaje se z borznimi posli ni smel več ukvarjati, kljub temu pa je na skrivaj še naprej svetoval strankam in tako preživel svojo družino. Tudi po začetku vojne je vsak dan zahajal na sedež skupnosti, da bi se prepričal, ali je vse v redu. Po vdoru nemških sil v severno Italijo pa je nekega dne na poti na sedež skupnosti srečal znanca, ki ga je posvaril, naj se nemudoma skrije, saj da v sinagogi zbirajo Jude za deportacijo. Družina Umberta Morpurga se je začela skrivati s pomočjo ponarejenih dokumentov in je tako preživela vojno.

41 Umberto in Margherita Morpurgo, roj. Pacifici (1888–1935), na fotografiji, posneti v bližini Genovskega jezera, okoli leta 1934. (United States Holocaust Memorial Museum, z dovoljenjem Liane Morpurgo Nizza)

42 Attilio in Maria Morpurgo, roj. Treves (1881–1961) (zasebni arhiv Andree Morpurga)

Attilio Donato Moisè Morpurgo (1878, Gorica – 1965, Trst) je izviral iz judovske družine, ki se je ukvarjala s prodajo svile. Leta 1898 se je zaposlil v podjetju Giorgia Bombiga, senatorja in prvega italijanskega župana Gorice. Podjetje je trgovalo z zdravili, prekomorskimi dobrinami in živili, Attilio pa je pozneje postal celo njegov lastnik. Bil je tudi zavzet italijanski iredentist. Leta 1919 je postal direktor goriške sinagoge, med letoma 1932 in 1943 pa je bil predsednik goriške judovske skupnosti. Skupaj s soprogo in najmlajšim sinom Gaddom so se pred rasističnim preganjanjem zatekli v bližino Ancone. **Gaddo Morpurgo** (1920, Gorica – 1944, Forlì) vojne ni preživel, saj so ga nacisti zajeli in leta 1944 ustrelili.

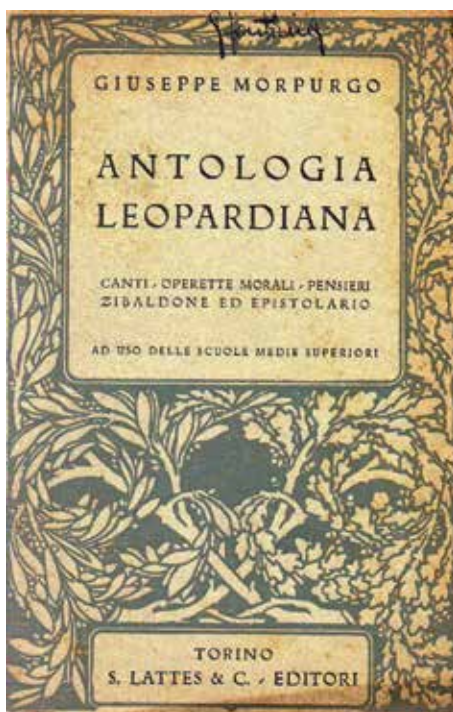
43 Gaddo Morpurgo (zasebni arhiv Andree Morpurga)

Luciano Morpurgo (1886, Split – 1971, Rim) je bil založnik, pisatelj in fotograf. Otroštvo je preživel pri stricu Vidu Morpurgu, o tem delu svojega življenja pa je pozneje napisal avtobiografski roman *Quando ero fanciullo* (1938). V Rimu je imel založniško hišo La Dalmazia. Pod njenim okriljem je izdal številne monografije različnih italijanskih pokrajin in mest, zbirke italijanskih ljudskih pesmi, vodičev, potopisov, razglednic in podobno. Bil je priznan fotograf in sodelavec italijanske enciklopedije. Med njegovimi deli je tudi *Caccia all'uomo* (1946), v katerem je opisal preganjanje Judov v vojnih letih.

44 Luciano Morpurgo (prosto dostopno na: https://it.wikipedia.org/wiki/File:Luciano_Morpurgo.jpg)

Giuseppe Morpurgo (1887, Ancona – 1967, Torino) je bil učitelj, pisatelj in literarni kritik. Poučeval je kot srednješolski učitelj, po letu 1938 pa je bil nekaj časa ravnatelj judovske šole v Torinu. Pisal je dela o šolski izobrazbi, urejal pa je tudi literarne antologije, v katere je vključil tudi Vergila, Petrarco in Leopardija. Napisal je dva romana – *Yom ha-Kippurim* (1925) in *Beati Misericordes* (1930). Njegova hči **Lucia** (1920, Perugia – 2009, Torino) je bila poročena z znamenitim pisateljem Primom Levijem.

45 Giuseppe Morpurgo, *Antologia Leopardiana*, 1934 (vir: <http://www.ebay.it/itm/X25-Antologia-Leopardiana-Giuseppe-Morpurgo-1934-ed-Lattes-/390953926765>)

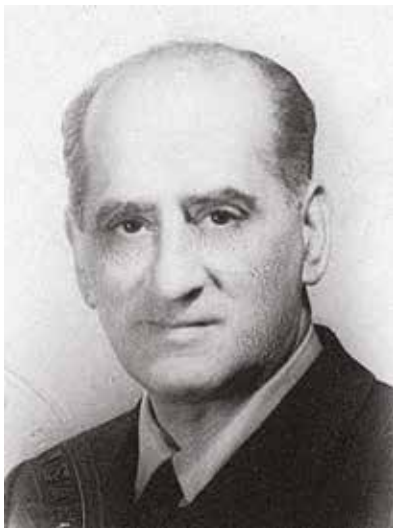
Carlo Nathan Morpurgo (1890, Trst – 1944, Auschwitz) je bil zadnji tajnik judovske skupnosti v Trstu do druge svetovne vojne. Z začetkom rasističnega preganjanja Judov je mesto postalo ena ključnih točk, od koder so judovski begunci in emigranti odhajali v Palestino, tržaška judovska skupnost pa jim je pri tem skušala nuditi vso razpoložljivo pomoč. Potem ko je septembra 1943 Trst padel v nemške roke, Carlo članov judovske skupnosti ni hotel zapustiti in je svojo funkcijo v skupnosti opravljal še naprej. Leta 1944 so ga Nemci ujeli in deportirali v Auschwitz.

46 Carlo Morpurgo, 1930 (vir: <http://www.provincia.trieste.it/opencms/opencms/it/news/Fotogallery/Morpurgo/fotoalbumMorpurgo>)

47 Januarja 2018 so v Trstu v neposredni bližini sinagoge Carlu Morpurgo postavili spominsko obeležje v obliki tlakovca, t. i. *Stolperstein*. (Zasebni arhiv, foto Annalisa Di Fant, 2018)

Vittorio Ballio Morpurgo (1890, Rim – 1966, Rim) je bil arhitekt in univerzitetni profesor. V tridesetih letih 20. stoletja je postal eden glavnih arhitektov vladajoče fašistične stranke. Zaupali so mu številna naročila in tako je sodeloval tudi pri zasnovi zgradbe sedeža Nacionalistične fašistične stranke v Rimu (1935), pozneje pa je dobil naročilo za ureditev Piazza Augusto Imperatore (1937–1940) in v sklopu te ureditve še posebno naročilo za zasnovo zaščitnega paviljona za enega najdragocenejših spomenikov avgustovske dobe v Rimu – Aro Pacis (1938). Zahvaljujoč svojim zvezam z vodilnimi predstavniki fašizma, po sprejetju italijanske rasistične zakonodaje ni bil deležen neposrednega preganjanja, po drugi svetovni vojni pa je večino časa ustvarjal v tujini (Brazilija, Haiti, Buenos Aires, La Valetta).

48 Vittorio Ballio Morpurgo, okoli leta 1946 (vir: <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-95B3-SZL5>)

Uberto Luigi de Morpurgo

(1896, Trst – 1961, Ženeva) je bil eden najboljših italijanskih teniških igralcev. V poznih dvajsetih letih 20. stoletja je bil uvrščen med deset najboljših igralcev na svetovni teniški lestvici, sočasno je zasedal tudi mesto prvega teniškega igralca v Italiji. Na olimpijskih igrah leta 1924 v Parizu je v odločilnem boju premagal domačega favorita Jeana Borotro, aktualnega zmagovalca Wimbledona, in tako osvojil bronasto medaljo. Vse do danes je ostal edini italijanski teniški igralec z osvojeno medaljo na olimpijskih igrah. Bil je tudi član prve italijanske ekipe, ki je tekmovala v Davisovem pokalu. Leta 1993 je bil sprejet v Mednarodno judovsko dvorano slavnih športnikov.

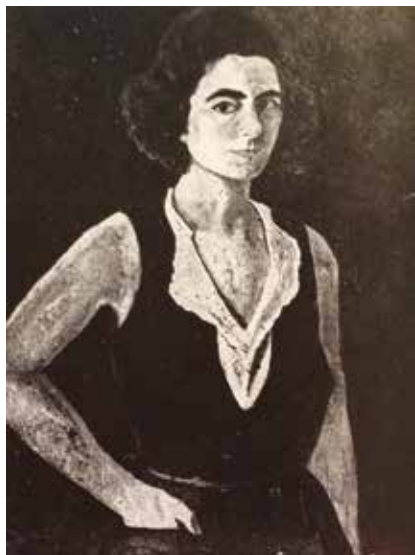

49 Uberto Luigi de Morpurgo, 1928 (*Tutti gli Sports*, Anno VI, No. 27, 1928, dostopno na: <http://dlib.coninet.it/bookreader.php?&f=3463&p=1&c=1#page/1/mode/2up>)

Nelson Morpurgo (1899, Kairo – 1978, Rimini) je bil pravnik in literat. V Kairu je služboval kot odvetnik, po drugi svetovni vojni pa je delal kot pravni svetovalec italijanskega konzulata in svetovalec italijanske gospodarske zbornice v Egiptu, ki jo je tudi ustanovil. V kulturno-literarnih krogih je bil znan kot futuristični pisatelj in prijatelj ustanovitelja futurističnega gibanja Filippa Marinettija. Med njegovimi deli najdemo tudi dela *Morfina* (1921), *Il fuoco delle Piramidi* (1923) in *Per le mie donne* (1932).

50 Nelson Morpurgo, okoli leta 1930 (Beinecke Rare Book and Manuscript Library, Yale University, Nelson Morpurgo collection, [ca. 1918–1940], Folder 21, GEN MSS 493, dostopno na: <http://brbl-dl.library.yale.edu/vufind/Record/3578383>)

51 Avtoportret Tine Morpurgo, 1935
(vir: Duško Kečkemet, *Židovi u povijesti
Splita*, Jevrejska općina, Split 1971)

Tina Morpurgo (1907, Split – 1944, Banjica) je bila slikarka. Svojo prvo samostojno razstavo je imela leta 1931 in že takoj je požela pohvale kritikov. Naslednje leto je začela obiskovati zasebno šolo v Trstu, slikarsko pa se je želela izpopolnjevati tudi v Münchnu. Zaradi vzpona nacizma in gospodarske krize se je namesto tega vrnila v Split in v obupu prenehala ustvarjati. Leta 1943 so jo skupaj s starši transportirali v koncentracijsko taborišče Banjica, od koder se ni več vrnila. Preživelim članom družine in Tininim prijateljem je uspelo rešiti njena dela, ta pa so bila pozneje razstavljena na posthumnih razstavah v Splitu (1974) in Beogradu (1975). V njenem opusu so motivno prevladovali vedute splitske okolice in tihožitja, naslikani v realističnem slogu.

Lucia Morpurgo Rodocanachi

(1910, Trst – 1978, Arenzano) je bila pisateljica in prevajalka, ukvarjala se je tudi s slikarstvom. Poročena je bila z grškim slikarjem Paolom Stamatyjem Rodocanachijem. Živel sta v Arenzanu (danes del Metropolitanskega območja Genova), njuna hiša – znana kot *casa rosa* ali rožnata hiša – pa je kmalu postala zbirališče italijanskih intelektualcev, umetnikov in literatov, kot so bili Eugenio Montale, Camillo Sbarbaro, Elio Vittorini, Carlo Bo in Carlo Emilio Gadda. S številnimi od njih si je Lucia, ki se je strastno zanimala za tujo literaturo, redno dopisovala in tako ustvarila obsežno korespondenco. Na pobudo Eugenia Montaleja je začela tudi sama pisati, »na skrivaj« pa je prevajala za številne slavne pisatelje iz svojega prijateljskega kroga.

52 Lucia Morpurgo Rodocanachi (vir: http://www.oblique.it/manifesto_rodocanachi.html)

Med vidnejšimi pesniki in pisatelji, ki so povezani z Morpurgi, so tudi Rachele Luzzatto Morpurgo, Michael Morpurgo in Primo Levi. **Rachele Luzzatto Morpurgo** (1790–1871) je izvirala iz premožne tržaške judovske družine Luzzatto, poročena pa je bila z **Giacomom Morpurgom** (1791, Gorica – 1873, Trst). Bila je prva moderna judovska pesnica, ki je pisala pesmi v hebrejščini in se pod njih podpisovala s svojim pravim imenom. **Michael Morpurgo** (1943) je znan britanski otroški in mladinski pisatelj, dobitnik prestižnih literarnih nagrad. Njegov oče je bil knjižni urednik, univerzitetni profesor in pisatelj **Jack Morpurgo** (1918, London – 2000, London). **Primo Levi** (1919–1987), kemik in znameniti pisatelj, avtor dela *Ali je to človek*, v katerem je opisal svojo pretresljivo izkušnjo preživelega interniranca v Auschwitzu, pa je bil poročen z **Lucio Morpurgo**.

Imensko kazalo

Aram, sin Izmaila/Ysmahela iz Maribora 16

Aron/Aram iz Maribora 17

Aufensteinski Konrad 8

Bar Petahja Izrael/Iserlajn 9

Ballio Morpurgo Vittorio 53

Berlam Giovanni Andrea 28

Bo Carlo 57

Bombig Giorgio 49

Borotra Jean 54

Borsato Giuseppe 30

Briel Leon 34

Canal Giambattista 30

Carducci Giosuè 42

Celjski, grofje 11

Davies Anna, gl. Morpurgo

De Morpurgo: Elio 26, 38; Giuseppe 26, 38; Uberto Luigi 54

Dias Willy, gl. Morpurgo Fortunata

Drucker/Druckher: Barbara 14; Bernardin/Bernhardin 14

Franičević Ante 47

Gadda Carlo Emilio 57

Habsburžani: Ferdinand I., rimsko-nemški cesar 23; Ferdinand I., avstrijski cesar 31; Ferdinand II., rimsko-nemški cesar 23–25; Friderik III., rimsko-nemški cesar/Friderik IV., rimsko-nemški kralj 12; Friderik (III.) Lepi, rimsko-nemški kralj 8; Karel VI., rimsko-nemški cesar 23; Maksimiljan I., rimsko-nemški kralj/cesar 12–13, 17

Hajm/Chaym, sin Gerla/Gärella iz Maribora 14

Izak/Isacco iz Trsta 17

Joyce James 46

Kafka Franz 46

Kappler A., gl. Rota

Kirchmayr C. 37

Künig Matija 11

Lambertini Prospero Lorenzo, kardinal/Benedikt XIV., papež 34

Levi: Lucia, gl. Morpurgo; Primo 51, 57

Luzzatto Rachele 57

Marburg, gl. Marburger

Marburger 6, 15: Abraham 24

Marinetti Filippo 55

Marpurch 15

Marpurg, gl. Marpurger

Marpurger 6–7, 15, 17: Eske 25; Jakob/Jacob 25; Mojzes/Moyses 25

Metastasio Pietro 23

Milka/Milkha, hči pokojne mariborske Judinje Bribe 14

Mompurgo 15

Mondolfo: Emma 39; Francesca/Fanny 39

Montale Eugenio 57

Morpurch 15

Morpurg 15

Morpurgo 6–7, 15, 17–18, 22–23, 26–32: Abraham, gl. Marburger; Abramo 30, 41; Abramo Vita 37; Anna 42; Attilio Donato Moisè 49; Benedetto 43; Carlo Nathan 52; Carlo Marco, gl. Morpurgo de Nilma; David Vita 29; Davide 29; Edgardo (Padova) 17, 23, 45; Edgardo (Trst) 44; Elia 23, 35; Elio (Trst), gl. De Morpurgo; Elio (Videm) 30, 41; Emilio 31; Emma, gl. Mondolfo; Enrico 30; Eugen 47; Fortunata 46; Francesca, gl. Mondolfo; Gaddo 49; Giacomo (Trst), gl. Morpurgo de Nilma; Giacomo (Trst, Rachele Luzzatto) 57; Giuseppe (Torino) 51; Giuseppe (Trst), gl. De Morpurgo; Giuseppe (Tunis) 32; Giuseppe Lazzaro 26, 36; Isacco (Livorno) 32; Isacco (Trst) 23; Isacco Vita 31; Jack 57; Jakob, gl. Marpurger; Lucia (Arenzano) 57; Lucia (Torino) 51, 57; Luciano 50; Marco Antonio, gl. Morpurgo de Nilma; Marco Raffael 31; Margherita, gl. Pacifici; Maria, gl. Treves; Mario, gl. Morpurgo de Nilma; Matilde, gl. Morpurgo de Nilma; Michael 57; Mojzes, gl. Marpurger; Moses Haim

31; Nelson 55; Rachele, gl. Luzzatto; Salomone 42; Sanson/Samson ben Joshua Moses 29, 34; Semaria 31; Tina 56; Uberto Luigi, gl. De Morpurgo; Umberto 48; Vid/Vito 22, 29, 40, 47, 50; Viktor/Vittorio 47; Vittorio, gl. Ballio Morpurgo
Morpurgo de Nilma: Carlo Marco 28, 39; Emma, gl. Mondolfo; Francesca, gl. Mondolfo; Giacomo 28, 39; Marco Antonio 39; Mario 28, 39; Matilde 39
Muš/Musch, vnuk Iserlajna/Ysserleina iz Maribora 11

Nikolaj/Niclan, Paltramov brat iz Maribora 11

Pacifici Margherita 48
Parente 23: Marco 23; Ventura 25
Parin Gino 36
Petronio Fortunata, gl. Morpurgo
Pincherle 23: Joel 25
Praunsperger Majnhard 11

Rodocanachi: Lucia, gl. Morpurgo; Paolo Stamaty 57
Rodriguez Daniel 47
Rota G. & Kappler A. 39

Sarchi Giuseppe, gl. Morpurgo Elia
Sarker Joseph, gl. Morpurgo Elia
Sbarbaro Camillo 57
Schönhilt, vdova po Jozui/Jöslinu iz Maribora 11
Sebastianutti Guglielmo 39
Svevo Italo 46

Treves Maria 49

Valvason, grofje 30
Viljem/Wilhelm, mariborski judovski sodnik 11
Vinsterstern Hans/Hanns 16
Viola, žena Arona iz Maribora 17
Vittorini Elio 57

Morpurgi, potomci mariborskih Judov

Besedilo

Marjetka Bedrač, Andrea Morpurgo

Jezikovni pregled

Darja Gabrovšek Homšak

Urednica

Marjetka Bedrač

Recenzent

Boris Hajdinjak

Oblikovanje

Anja Premk

Fotografije

Annalisa Di Fant (47), Massimo Goina (26), Andrea Morpurgo (18), Branimir Ritonja (3), Mitja Sagaj (12), Aleš Topolinjak (17, 19, 21), Walter Zacchini (13), Duccio Zennaro (16)

Slikovno gradivo

Archivio Storico Assicurazioni Generali (16, 37); Arhiv Republike Slovenije (4); Beinecke Rare Book and Manuscript Library, Yale University, <http://brbl-dl.library.yale.edu/vufind/Record/3578383> (50); Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor (3); Civici Musei di Udine, Fototeca (22, 33); Civico Museo del Mare Trieste, Archivio dei Beni Storici ed Artistici del Lloyd Triestino (29); Clendening Library Portrait Collection, <http://www.kumc.edu/dc/pc/morpurgo.jpg> (36); Comune di Trieste, Fototeca dei Civici Musei di Storia ed Arte (27, 30, 31); *Dizionario biografico dei Friulani*, <http://www.dizionariobiograficodeifriulani.it/morpurgo-sanson-shimshon/> [*Encyclopaedia judaica*, VII, col. 350, 1972] (24); Duško Kečkemet, *Židovi u povijesti Splita*, Jevrejska općina, Split 1971 (40, 51); Generali Group Collection (26); <http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/freimann/>

content/titleinfo/94303 (25); <http://www.ebay.it/itm/X25-Antologia-Leopardiana-Giuseppe-Morpurgo-1934-ed-Lattes-/390953926765> (45); http://www.oblique.it/manifesto_rodocanachi.html (52); <http://www.provincia.trieste.it/opencms/opencms/it/news/Fotogallery/Morpurgo/fotoalbumMorpurgo> (46); <http://www.triestecultura.it/luoghi/index/id/36/> (20); https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AvI_Provinz_Inner%C3%B6sterreich.jpg (9); https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Triest_1885.jpg (11); <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-95B3-SZL5> (48); https://it.wikipedia.org/wiki/File:Luciano_Morpurgo.jpg (44); Muzej grada Splita (32); Österreichisches Staatsarchiv: Haus-, Hof- und Staatsarchiv (1, 14, 15); Pokrajinski arhiv Maribor (5, 8, 10); Pokrajinski muzej Maribor (2); Sather Professor Portraits, <http://www.classics.berkeley.edu/sather-professor-portraits> (35); Steiermärkisches Landesarchiv (6, 7); *Storia della Biblioteca Nazionale Centrale Firenze: Direttori della Biblioteca*, <http://storia.bncf.firenze.sbn.it/direttori-della-biblioteca-nazionale-centrale-di-firenze-dal-1861-ad-oggi/> (34); *Tutti gli Sports*, Anno VI, No. 27, 1928, <http://dlib.coninet.it/bookreader.php?&f=3463&p=1&c=1#page/1/mode/2up> (49); United States Holocaust Memorial Museum (41); Willy Dias, *Viaggio nel tempo*, Cappelli, Bologna 1958 (39); Zasebni arhiv Aleša Topolinjaka (17, 19, 21); Zasebni arhiv Andree Morpurga (18, 38, 42, 43); Zasebni arhiv Anje Premk (23); Zasebni arhiv Annalise Di Fant (47); Zasebni arhiv Mitje Sagaja (12); Zasebni arhiv Petra Morpurga (13); Zasebni arhiv Piera Luigija de Morpurga (28)
Spletni viri so bili pridobljeni 19. 6. 2017.

Zemljevid migracijskih poti

Anja Premk (23)

Izdal

Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor, zanj Boris Hajdinjak

Tisk

Design Studio

Naklada

150 izvodov

© 2018, Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor
Vse pravice pridržane.

Publikacija je bila pripravljena kot del projekta *Po poteh mariborskih Judov*.

Za pomoč pri njeni pripravi se iskreno zahvaljujemo Claudii Colecchia, Antonelli Cosenzi, Pieru Luigiju de Morpurgu, Catherine M. Mardikes, Lorisu Miloccu, Annamarii Miot, Petru W. Morpurgu, Vanji Pfajfar, Renatu Podbersiču, Mitji Sagaju, Rachel Schnold, Roberti Spada, Alešu Topolinjaku, Maji Toš, Ivanu Valtlu, Vlasti Višič, Robertu Waltlu in Steliu Zorattu.

Projekt *Po poteh mariborskih Judov* sta finančno podprla Rothschild Foundation Hanadiv Europe in Mestna občina Maribor.

Brezplačna publikacija

SINAGOGA

CENTER JUDOVSKÉ KULTURNE
DEDIŠČINE SINAGOGA MARIBOR

ISBN 978-961-94143-5-4

9 789619 414354

Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor; Židovska ulica 4, 2000 Maribor, SI-Slovenija
Tel.: +386(0)2 252 78 36; faks: +386(0)2 252 78 37; www.sinagogamaribor.si; info@sinagogamaribor.si

Brezplačna publikacija